
AZKEN ARTZAREN AZKEN ATSA

(2n. saria)

Pasa dan neguan jaio nintzan seme'lez neu bakarrik nagoen famili baten magalean. Aita ez dot ezagutu, baina oso indartsua eta andia dala esaten dabe danak. Ama osterona ona eta atsegina da ni bezalako artz txikitxo bat egunero ia iru urtez mantendu bear dauala kontutan artuaz.

Ni jaio naizen negua oso gogorra izan da, aurki kobatik oi baino berandua Qo urten dogu edurrak urteera sarra-tu deuskulako.

Leenengo ileatan esnea baino ez dot edaten izan, oraintsu asi naz gaztainak. perretxikoak eta lur azpian bizi diran animalia bigun eta gozo batzuk jaten.

Bizi naizen lurraldea zoragarria da, baso zabalak eda-tzen dira, erreka garden eta ur bizikoak tarteko dirala. Mendi tontorrean aitzak ikusten dodaz, baina oraindino ez naz eldu bertara.

Amatxuk oraintsu esan deust arreba bat edo anaitxo bat izango nebalakoan egoala, baina; "Jainkoari eskerrak zelako negua egin dauen kontutan artuta bakarra jaio zara eta zelan edo alan atarako dogu aurrera bizitza", ori da beintzat amak dinoana.

Ileak konturatu be egin barik pasetan jataz. Pasa dan astean esaterako. arrainak arrantzan joan ginan ama eta biok beko errekarra. Arrantzan egitea ez da bape erraza, amatxuk leenengokoan arrapetan ditu arrain andiak, baina nire erpa txikiekaz arraina ikutu orduko doa iesean errekan gora. Azkenean bat arrapatu neban, oso txikia, baina nik arrapatutako izokina zala kontutan artuta, gozo baten jan neban, buru eta guzti.

Eskerrak amatxok geiago arrapatu zituala, ase ezinezko Qosea asetzeko bainik bein.

Beste baten, ordurarte inoiz ikusi gabeko egaz egiten daben animalitxo batzuen etxera joan áinan, barruan egoan gauza gozo eta itsaskor bat arrapatzeko asmotan. Kontuz ibili-bearra egoan. askoren artean artz andi bat ere menperatzeko gai ziralako, dundurria sortuten eben egazti txiki aiek. Denboreagaz jakin neban erleak zirala eta goiz aretan artu gendua, ez-tia zala. Egun aretan be, tripako minakin lokartu nintzan larregi jan ostean.

Denborea aurrera joiala, amak gauza garrantzitsu bat azaldu eustan udabarriko egurdate batean.

– Semetxo. artzak garenez gero, beti ezin gintekez leku batean egon. Mugitu egin bear gara bi arrazoi astu-negaitik. Bata: janaria urrituz doan lurraldeetatik alde egi-tera beartuta gagoz, arik eta janaria dagoen beste lurralde bat aurkitu arte. Bigarren arrazoia zera da, beste artz ar bat urbil dago eta berak ikusten bazaitu min artu zeinke.

Nik orduan; – baina zQ ama?, ni ondo porte banaz...

Amak: –Badakit seina, baina naturak olan jarri ditu artza-rentzako legeak eta guk onartu bearra dogu, gura edo ez.

Bost egun pasatu ziran, ibili eta ibili geratu barik. Goseak nengoanean edo oso nekatuta sentitzen nintza-nean geratzen ginan soilik, gero andik gutxira barriro asteko gure ibilaldi neketsua.

Eldu ginan amari gustetan jakon leku batetara. Ama urtero egoten zan eta bertan seguru gagozala azaldu eus-tan. Alatan be, bere ondotik ez aldentzeko inoiz, zeozer txarra pasa parik eskatu eustan arren eta arren.

Tximeleten atzetik ibiltzea asko gustetan jat. Gora eta bera doaz egan eginaz, kolore biziekaz, ez-oizko eragina sortuaz nire begi txikien aurrean. Gauza jakina da, ez dodazela arrapetan, baina ez alegintzen ez nazelako.

Arratsaldea amaituz joiala, egun aretan, sorgin-mit-xien atzetik eta lorak usaintzen galdu egin nintzan. Ez neban jakin lo egiten neban lekura itzultzen, orduan izua nagusitu zan leenengokoz nire erraietan.

Negarrez asi nintzan, asieran asperentxoak eginaz, baina azkeneruntz zotinka amaitu neban. Leku batean geldi geratu-bearrean, ibili eta ibili asi nintzan, areik eta gaua egin arte.

Aretz zaar baten enborra artu buru azpian eta bigun egoan leku leorrean lo jausi nintzan, neukozan indar apu-rrak elde egin ostean.

Urrengo goizean bidexidor batetik noiala amaren orroa entzun neban urrunetik. Entzun eta jarraian emon neutson karradereari. A zan poza! Amagaz aurkitu nintza-nean, biotzak be ia lekutik urten eustan.

Amatxok orduan: – Laztana, oso kexkatuta egon naiz zeozer txarra gertatu jatzulakoan. Gainera zuk ez dakizun arazo baten barri emon bear deusut. Geure moduan zutu-nik dabilen areno zuur eta maltzur bat daukogu, gu eurok baino indartsuagoak gara, baina sua puntatik botaten daben makila batzuk daukiez eta munduko artzik andiena ilteko gai dira urrunetik. Ez da leenengokoz gertatzen dan egoera bat, zoritxarrez gutariko asko akatu dabez era beretsuan. Taz zure aitona izan zan euron eskuetan jausi zan azkena.

Ez gara askorik geratzen eta tentuz ibili-bearra dauko-gu bizi iraupena ziurtatzeko.

Ni zur eta lur nengoan. Barruan izua eta jakin-mina naastean nabaritzen nebazan. Alde batetik animalia arraro ori ikusi eta ezagutzeko gogoia neukan, baina beste alde batetik, beldur nintzan zer gertatu aal zan ez nekialako demonino orren aurrean.

Amaren jarduna ia aaztuta neukan, urtean zear gauza ugari gertatzen diralako artz txiki baten bizitzan.

Gorputzez ez naz oraindino amaren bestekoa, baina gutxi falta jat. Udagoienean jaki ugari bildu genduzan lo egin bearreko lekuan eta negu osoa lo igaro ostean. bizitza barri bateri asiera emon gurean koba zulotik urten Qenduan, ama eta biok andik gutxira, zer gertatuko jakun pentsatu be egin barik.

Pozik gengoan, Udabarria zeozer aurreratu zalako, eta beste urte batzuk baino oparagoa zalako janaria, erleak etengabe ebizan ezta eginaz eta gu bien bitartean pozik ezta jaten.

Landa batetik bestera pasatzeko, muino batetik igaro bear ginen. Tontorrean ezin zan geratu, gu maite ez gaituen begiak ikusteko arriskua egoalako, zoritxarrez ez egoan beste biderik.

Alako baten inoiz entzun gabeko animan batzuen otsak entzun nebazan eta orregaz batera, inoiz jaso ez neban usain bat nagusitu zan nire inguruan.

Amak orduan: –Korri laztana, txakur ausiak datoz aitz orren atzetik eta gizakiak ez dira urrun ibiliko, arrisku bizian gagoz.

Esan eta danba!, leenengokoz entzun neban gortzerainoko zarata jasan ezina gailendu zan gu gengoan lekuan, ama odol putsu baten erdian egoala, bere azken atsa jaurti eban. Egoera estu aren erdian arrapaladeari emon neutson.

Nire ankek abiada izugarria artu eben eta andik gutxira maldan beera desagertu nintzan, atzera begiratzeko asti barik.

Gelditu orduko, nitaz nagusitu zan dardara. Berealako baten konortea galdu eta lur otza laztandu neban.

AFRIKA 6: ABERE ERRIKIOIAK

Basa-piztiak ondoen ikusteko onena berebillean parke batera joatea da.

Krüger'eko parkea da ezagunena: España'ko lau erkieren bestekoa da eta piztiak aske dabiltz, ikusleak ibiltzen dira espetxeratuta lez curen barebil sendotueta.

Arriskurik ez eukiteko, geldiro ibilli bear da. Eta berebilletik ez urten ezergaitik.

Elefantea edo jirafea berebillari begira gelditzen ba'da, klaxona jo bein eta barrero, gero biurgune baten leoi-pare bat aurkituko dozu jolasean.

Afrika'ko abere-mota guztiak ikusiko dozuz bertan: Jirafak curen sei metroko sama luzeagaz, zaldi txikien antzeko zebra nabarrak leoiaren bildurrez, piztirik ederrenak diran leoiak moltzoetan dabiltz. Azalaria da leoi urrintzen dauan bakarra, ats aundia botaten daualako.

Eta pizti geiago be ikusiko dozuz: riñozeronte izugarniak, elefanteak... eta au diñon txartela aurkituko dozu: "Kontuz elefanteakaz" edo "ostatura bidea".

"Nabajoen izkuntzan artzari *.zutik ibilt,,en ciono* esaten jako. Gizakia il eta gero artz biurtzen da, nabajo tribuaren sineskeran. Onegaz batera, lur onetan dagozanean irakatsi batzuk jasoten dabez artzarengandik, orregaitik inoiz bear daben baino geiago eizatzen badabe artzarentzako izan oi zan. Gizakia il ostean artz biurtzen da, betiko bizitzarako bidea prestatuz. Artzaren itxuraz abiatuko da gizakia betiko bizitzara."

Egunkarrietan oraintsu berri txar au irakurri geinkean. "Eiztari batzuk Euskalerriko azken artza akatu dabe tiroz Biarnotik Zuberoara doan mendi tarte batean. Aetz emea ilik dago eta urte t'erdiko artz kumeak ies egitea lortu dau. Gai onetaz jakintsuak direnak, aurtengo negua ez dauela igaroko artz gazteak bere amaren babes barik dinaure.

Desagertu jaku beste pertsonaia interesgarri bat Erronkariko basoetatik.

Apurka apurka galtzen goazena berreskuratu ezina da eta ez dogu orretaz oartu gura. Lurralde oneetan euskarren oiartzuna galdu zan, bizirik dirau euskal espirituak alatan ere. Artza be galdu da, ia bere spirituak bizirik dirauen.

Zer ikasi asko daukogu, sarritan aintzat artzen ez doguzan kultura zaarretatik, aurrerako aipatutako nabajoak dira orren lekuko.

Gizakia dagoela danaren gainetik uste izateak, konpondu ezinezko ondamendia dakar gure artera. Oar gaitetzan orretaz, berandu izan orduko.

LEGARRETA'tar ASIER

AFRIKA 7: JOHANESBURGO

Afrika'n beti aurkitu dabe urrea, andik dator munduko urrerik erdia eta orain gizaldi bat aurkitu zan Joannesburgo'n.

Uri au Ego-Afrika'n aundieta da eta urre-meategi baten gallean dago: Kalea gainean, galeria azpian. Inguruan urrea emondako lur-pilloak dagoz ugari mendiantzera.

Langilleak afrikatarrak dira, bizi-modu gogorra dauke urte batzutan, baifia diru asko aurreratzen dabe, urten ezin dabelako. Gero curen errietan luna eta abereak erosten dabez bizi izateko.

"Jo'burg" eurak esaten daben lez, zelai agorrean sortu zan, baiña orain zugatz aundiak egiten dautsoe gerizpea kale nagusietan, parkeak ugari dagoz eta etxeak loraz beterik, salerosketa-leku dotoreak, ibiltoki onak, museoa, liburutegiak... Biztanleak beti ariñeketan dabiltzala dirudi.

OLAZAR'tar MARTIN'ek